מיפקד האוכלוסין 1983:

20% מהתושבים ייחשפו יותר מהאחרים!

לאוכלוסיה שתיפקד בישראל יחולקו שני סוגים של שאלונים. הראשון, שימולא על־ידי 80% הנפקדים, הוא בעל גוון כחול. זהו שאלון קצר. השאלון האחר הוא בגוון חום. כל מישפחה חמישית — 20% של האוכלוסיה — תקבל שאלון כזה. זהו שאלון מפורט וארוך, הכולל שלושה חלקים. החלק הראשון זהה לשאלון הכחול. החלק השני והשלישי כולל סידרת שאלות הנותנת לרשויות מידע מלא ומפורט בשורה של עניינים. המידע הזה עלול להיות גם מסוכן.

דובר הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה טוען, כי לפוקדים יש הוראה להסביר למקבלי השאלון החום, המלא יותר, כי ברשותם שאלון מפורט. אך ממה שנודע להעולם הזה, הדבר א י נ ו נאמר לפוקדים.

כלומר: 20% מאזרחי המדינה ותושביה ימלאו שאלון מפורט מאוד, ששמם מתנוסס עליו. הם יהיו חשופים יותר מן האחרים לסכנה כי פרטיותם תיפגע, בלי שהם אף ידעו על כך!

לדובר הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה אין תשובה המניחה את הדעת. מדוע יש צורך ברישום השם על חלק ב' וחלק ג' של השאלון החום, הכוללים את השאלות המפורטות על פרטים אישיים ולפעמים גם אינטימיים. אם אומנם ממולא חלק זה של השאלון למטרות של סקר סטטיסטי בלבד, הרי שאין שום חשיבות לשמו ולזהותו של האדם הממלא אותו.

דובר הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה מסביר, כי לא נעשתה הפרדה בין חלק א' של השאלון, המיועד לאוכלוסיה כולה, ובין חלק ב' וחלק ג', כדי שלא „לטרטר" את הנשאלים, שיצטרכו למלא עמיים חלקים מסויימים של השאלון. אך אין ספק שהאזרחים הנפקדים היו ממלאים בשימחה פעמיים ואולי גם יותר חלקים של השאלון, בידיעה שעל־ידי כך תישמר פרטיותם, והם לא יועמדו בסכנה של חשיפה.

הדובר מבטיח, כי אין שום סכנה לפגיעה בתחום הפרט ובחופש האדם, משום שהשאלונים כולם יושמדו חודש אחרי איסופם, ומכל מקום — הפרטים שיש בהם צורך לסקר הסטטיסטי יוכנסו למחשב על־פי מיספרים, ולא על פי שמות.

במדינה מתוקנת, שבה מעוגן חופש הפרט וזכויותיו בחוקה מחייבת, עשויים הסברים כאלה להרגיע. בישראל אין שום דבר הדומה לחוקה. האזרח חשוף בצורה קשה להתערבות השילטונות. המחשבה שעשרות פרטי־מידע שארם מבקש, בדרך־כלל, לשמרם לעצמו, יוזנו לתוך מחשב ענק, צריכה לעורר חלחלה במדינה כמו ישראל, במצבה דהיום.

אנשי הלישכה המרכזית לסטאטיסטיקה מעדיפים אולי, לעצום עיניים. הם נוהגים כאילו דבר לא השתנה, ושום סכנה אינה קיימת, שהשאלון ינוצל על־ידי השילטונות לצרכים שלהם, שאינם עולים בקנה אחד עם חרות הפרט וזכויותיו.

השאלות חודרות לתחומים האינטימיים ביותר!

חלק החום של השאלון, שאותו ימלאו 20% מן הנשאלים, כולל סידרות של שאלות החודרות לתחומים האינטימיים ביותר של חיי־הפרט. השאלות אינן נשאלות במפורש. כלומר, לא שואלים את הנשאל, „האם אתה הומוסכסואל, וחי בדירה אחת עם גבר?" או „אם את לסבית, וחיה ביחד עם אשה?" אך אם עוקבים אחרי תשובות אפשריות לכמה שאלות תמימות־לכאורה, אפשר להגיע בקלות רבה למסקנות אלה, לצורך זה מספיק לעיתים גם השאלון הכחול, המצומצם יותר.

הפוקדים קיבלו הוראה לחלק שאלון לכל „משק בית", כאשר הגדרת „משק בית" היא, כאשר האנשים מכינים את ארוחותיהם במשותף. למשל: אם בדירה מסויימת גרים אב, אם, בת ובן המכינים את ארוחותיהם במשותף, וגם סטודנט המכין את ארוחותיו בעצמו, יחולקו שני שאלונים, אך כל אחד מהנשאלים יצטרך לציין את שמותיהם של כל אותם המתגוררים בדירה.

כאשר יסתבר לפוקדים, למשל, כי שני גברים או שתי נשים מתגוררים ביחד בדירה בת חדר או בת חדר וחצי, ומכינים את ארוחותיהם במשותף, ואין הם סטודנטים או צעירים המתחלקים בדירה שכורה, המסקנות יהיו חד־משמעיות כמעט.

כך גם אפשר ללמוד על חיים של גבר ואשה ללא נישואין.

הפרטים האלה מונים במחשב של הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה. האומנם יכול כל אזרח ישראלי להיות בטוח כי אין שום גישה — וגם לא תהיה שום גישה — למחשב זה למי שאינם מוסמכים לכך לעת עתה? האם אין גורמים במדינה המוסמכים, למעשה, להגיע לכל אינפורמציה בשם הניסוק של הביטחון הלאומי, בלי שאיש יוכל אפילו לדעת על כך?

פרטים על עבודה עלולים להגיע למוסדות שונים!

תושב ישראלי המשיב על השאלון המפורט, החום, נדרש להשיב על סידרה ארוכה מאוד של שאלות הנוגעות לעבודתו ולהכנסותיו — מעבודה, מרווחים, מרנטות, ולמעשה מכל מקור שהוא. בינתיים אין בשאלונים שאלה ישירה הנוגעת לרווחים הנובעים ממיסחר בניירות־ערך בבורסה.

שאלון זה מפורט לא פחות מן השאלונים שחייבים עצמאים ובעלי־חברות, וגם שכירים בדרגות־השכר הגבוהות, לענות לצורכי מס־הכנסה ומס ערך מוסף.

אין שום ספק כי יש צורך חיוני בשאלונים האלה, של מוסדות המס, שכן הם נועדו לצורך גביית מסים, והם מופצים על־ידי הרשויות המתאימות לכך.

אך מי יכול לדעת מי יגיע אל השאלונים של הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה, הממולאים משום מה באופן שמי, למרות שיעודם מחקר סטטיסטי בלבד, שבו השם כלל אינו חיוני?

יכולים להיות גורמים רבים ושונים, המתעניינים בעבודתם של אנשים ובגובה הכנסותיהם ומקורן. אלה יכולים להיות גורמים עיסקיים שונים, חוקרים פרטיים ועוד. האומנם יכול להיות ביטחון מוחלט שהם לא יחדרו אל המחשב של הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה?

דובר הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה, דוד נוימן, אומר כי הפרטים מוזנים למחשב של הלישכה על־פי מיספרים הניתנים לכל נפקד, ולא על־פי שמות הנפקדים. אך האומנם אין ברשות הלישכה המרכזית מפתח שעל־פיו אפשר לזהות בין המיספרים ובין השמות?

תושבי ישראל שישיבו אחת לאחת על כל השאלות שהם יישאלו במיפקד, צריכים לדעת כמה סכנות הם מעמידים את עצמם. למעשה, הם נחשפים בצורה מסוכנת בפני כל מוסד או אירגון או אדם שישיגו בדרך זו או אחרת גישה אל הנתונים במיפקד. אין שום דרך לתושב הממלא את הטפסים לדעת מיהו הפוקד שנתן לו את הטופס ומי בורק אותו. אין לו דרך להיות בטוח בכך שהממונים על המפוקד לא ישתמשו בחומר לצורכיהם.

7. האם אתה/את

1	יהודי
2	מוסלמי
3	יווני־אורתודוקסי
4	יווני־קתולי
5	לטיני (קתולי)
6	נוצרי אחר, ציין: _____
7	דרוזי
8	אחר, ציין: _____

זה נראה כמו מיבצע ביורוקרטי רגיל וחיובי — אך חבויות בו סכנות חמורות ביותר לצינעת־הפרט, לחופש־התנועה ולזכויות־האדם

הפרדה בין חלק א' של השאלון, המיועד לאוכלוסיה כולה, ובין חלק ב' וחלק ג', כדי שלא „לטרטר" את הנשאלים, שיצטרכו למלא עמיים חלקים מסויימים של השאלון. אך אין ספק שהאזרחים הנפקדים היו ממלאים בשימחה פעמיים ואולי גם יותר חלקים של השאלון, בידיעה שעל־ידי כך תישמר פרטיותם, והם לא יועמדו בסכנה של חשיפה.

הדובר מבטיח, כי אין שום סכנה לפגיעה בתחום הפרט ובחופש האדם, משום שהשאלונים כולם יושמדו חודש אחרי איסופם, ומכל מקום — הפרטים שיש בהם צורך לסקר הסטטיסטי יוכנסו למחשב על־פי מיספרים, ולא על פי שמות.

במדינה מתוקנת, שבה מעוגן חופש הפרט וזכויותיו בחוקה מחייבת, עשויים הסברים כאלה להרגיע. בישראל אין שום דבר הדומה לחוקה. האזרח חשוף בצורה קשה להתערבות השילטונות. המחשבה שעשרות פרטי־מידע שארם מבקש, בדרך־כלל, לשמרם לעצמו, יוזנו לתוך מחשב ענק, צריכה לעורר חלחלה במדינה כמו ישראל, במצבה דהיום.

אנשי הלישכה המרכזית לסטאטיסטיקה מעדיפים אולי, לעצום עיניים. הם נוהגים כאילו דבר לא השתנה, ושום סכנה אינה קיימת, שהשאלון ינוצל על־ידי השילטונות לצרכים שלהם, שאינם עולים בקנה אחד עם חרות הפרט וזכויותיו.

השאלות חודרות לתחומים האינטימיים ביותר!

חלק החום של השאלון, שאותו ימלאו 20% מן הנשאלים, כולל סידרות של שאלות החודרות לתחומים האינטימיים ביותר של חיי־הפרט. השאלות אינן נשאלות במפורש. כלומר, לא שואלים את הנשאל, „האם אתה הומוסכסואל, וחי בדירה אחת עם גבר?" או „אם את לסבית, וחיה ביחד עם אשה?" אך אם עוקבים אחרי תשובות אפשריות לכמה שאלות תמימות־לכאורה, אפשר להגיע בקלות רבה למסקנות אלה, לצורך זה מספיק לעיתים גם השאלון הכחול, המצומצם יותר.

הפוקדים קיבלו הוראה לחלק שאלון לכל „משק בית", כאשר הגדרת „משק בית" היא, כאשר האנשים מכינים את ארוחותיהם במשותף. למשל: אם בדירה מסויימת גרים אב, אם, בת ובן המכינים את ארוחותיהם במשותף, וגם סטודנט המכין את ארוחותיו בעצמו, יחולקו שני שאלונים, אך כל אחד מהנשאלים יצטרך לציין את שמותיהם של כל אותם המתגוררים בדירה.

כאשר יסתבר לפוקדים, למשל, כי שני גברים או שתי נשים מתגוררים ביחד בדירה בת חדר או בת חדר וחצי, ומכינים את ארוחותיהם במשותף, ואין הם סטודנטים או צעירים המתחלקים בדירה שכורה, המסקנות יהיו חד־משמעיות כמעט.

כך גם אפשר ללמוד על חיים של גבר ואשה ללא נישואין.

הפרטים האלה מונים במחשב של הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה. האומנם יכול כל אזרח ישראלי להיות בטוח כי אין שום גישה — וגם לא תהיה שום גישה — למחשב זה למי שאינם מוסמכים לכך לעת עתה? האם אין גורמים במדינה המוסמכים, למעשה, להגיע לכל אינפורמציה בשם הניסוק של הביטחון הלאומי, בלי שאיש יוכל אפילו לדעת על כך?

8. האם יש בדירה זו בית־שימוש אחד או יותר?

1	יש בית־שימוש אחד
2	יש יותר מבית־שימוש אחד
3	אין בית־שימוש

9. האם יש בדירה זו הפריטים הבאים:

סמן לגבי כל פריט, אם יש ① - אם אין ② -

	יש	אין
טלפון	1	2
תנור אפייה (חשמל ו/או גז)	1	2
מערבל חשמלי („מיקסר")	1	2
מכונה להדחת כלים	1	2
שואב אבק חשמלי	1	2
טלביזיה בשחור־לבן	1	2
טלביזיה צבעונית	1	2

פרטים על עבודה עלולים להגיע למוסדות שונים!

תושב ישראלי המשיב על השאלון המפורט, החום, נדרש להשיב על סידרה ארוכה מאוד של שאלות הנוגעות לעבודתו ולהכנסותיו — מעבודה, מרווחים, מרנטות, ולמעשה מכל מקור שהוא. בינתיים אין בשאלונים שאלה ישירה הנוגעת לרווחים הנובעים ממיסחר בניירות־ערך בבורסה.

שאלון זה מפורט לא פחות מן השאלונים שחייבים עצמאים ובעלי־חברות, וגם שכירים בדרגות־השכר הגבוהות, לענות לצורכי מס־הכנסה ומס ערך מוסף.

אין שום ספק כי יש צורך חיוני בשאלונים האלה, של מוסדות המס, שכן הם נועדו לצורך גביית מסים, והם מופצים על־ידי הרשויות המתאימות לכך.

אך מי יכול לדעת מי יגיע אל השאלונים של הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה, הממולאים משום מה באופן שמי, למרות שיעודם מחקר סטטיסטי בלבד, שבו השם כלל אינו חיוני?

יכולים להיות גורמים רבים ושונים, המתעניינים בעבודתם של אנשים ובגובה הכנסותיהם ומקורן. אלה יכולים להיות גורמים עיסקיים שונים, חוקרים פרטיים ועוד. האומנם יכול להיות ביטחון מוחלט שהם לא יחדרו אל המחשב של הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה?

דובר הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה, דוד נוימן, אומר כי הפרטים מוזנים למחשב של הלישכה על־פי מיספרים הניתנים לכל נפקד, ולא על־פי שמות הנפקדים. אך האומנם אין ברשות הלישכה המרכזית מפתח שעל־פיו אפשר לזהות בין המיספרים ובין השמות?

תושבי ישראל שישיבו אחת לאחת על כל השאלות שהם יישאלו במיפקד, צריכים לדעת כמה סכנות הם מעמידים את עצמם. למעשה, הם נחשפים בצורה מסוכנת בפני כל מוסד או אירגון או אדם שישיגו בדרך זו או אחרת גישה אל הנתונים במיפקד. אין שום דרך לתושב הממלא את הטפסים לדעת מיהו הפוקד שנתן לו את הטופס ומי בורק אותו. אין לו דרך להיות בטוח בכך שהממונים על המפוקד לא ישתמשו בחומר לצורכיהם, וגם לא יכול להיות ביטחון מלא בכך שבמסקנות ובסיכומים הנעשים לגבי כל נשאל לא ייעשה שימוש לרעה.

הפוקדים קיבלו הוראה להפנות נפקדים למישרד־הפנים!

לשאלונים כוללים שאלות מפורטות מאוד הנוגעות למקום המגורים. לכל אחד מהפוקדים מחולקים טפסים של מישרד־הפנים. כאשר הם מוצאים נפקד שמקום מגוריו, כפי שהוא רשום במישרד־הפנים, הוא שונה מן המקום שבו הוא נמצא, יש להם משימה: עליהם לתת לנפקד את הטופס של מישרד־הפנים. ולבקש מן הנפקד למלא אותו ולשלוח אותו אל מישרד־הפנים, כדי ששם יעודכן מקום־המגורים החדש שלו.

אך מדוע אסור לאזרח שיהיה לו יותר ממקום מגורים אחד — למשל אם עבודתו דורשת זאת — כלי שמישרד־הפנים או כל מישרד ממשלתי אחר ידע כל כך?

הסקר של הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה, הנערך לכאורה לצרכים טהורים ביותר, של עידכון חיוני של מיספרים סטטיסטיים שונים המסייעים לתיכנון הלאומי, עלול להיות מנוצל לרעה. הגישה לנתונים עשוייה להיפתח בתנאים מסויימים לפני גורמים שונים.

הלשכה לסטטיסטיקה לא מכירה באמהות מחוץ לנישואין!

ללישכה המרכזית לסטטיסטיקה אינה מוכנה להכיר באמהות מחוץ למיסגרת הנישואין. רק נשים נשואות, גרושות או אלמנות רשאיות להשיב על השאלה מס' 7 בשאלון החום, שבו נשאלות הנשים על מיספר הילידות שלהן (ראה גלופה) נאמר שם במפורש, כי „כל גבר וכל אשה רווקה יעברו לשאלה שמיספרה 8 „כלומר, לא ישיבו על שאלה זאת.

ההסבר של דובר הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה הוא תמוה ביותר. הוא טוען, כי אין צורך לשאול נשים רווקות שאלה זאת, משום שמיספרן של הנשים האלה ידוע היטב, מרישום הלידות בבתי־החולים. הדובר, דוד נוימן, אומר כי מיספרן של האמהות שאינן נשואות ושלא היו נשואות מגיע ל־1.1% מכלל האמהות, וכי יש גידול איטי במיספר האמהות האלה.

לשאלת העולם הזה אם שיעור הערבים בני הדת ה„לטינית קתולית" באוכלוסיה עולה על שיעור האמהות, הדובר אינו משיב, משום שהמיספרים אינם תחת ידו. אך עובדה היא ששאלה כזו, לגבי בני דת זו, נשאלת בשאלון.

קשה להתחמק מהמחשבה כי לחצים רתיים הם שהביאו לכך